

Wokół koncepcji wolności religijnej.

Księga Jubileuszowa dla Profesora Eugeniusza Sakowicza. T. 4.

Warszawa 2024 (recenzja monografii, s. 478)

PIOTR PIASECKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Szkoła Nauk Humanistycznych, Polska
ORCID 0000-0002-4763-4882

Abstract: The research problem of the monograph revolves around the issue of religious freedom in the context of a culture of dialogue at the social, political religious and ethical levels. The conclusions of the conducted and published research boil down to the statement that religious freedom can be primarily ensured and respected through dialogue in various spaces and coats: religious, social, cultural. The publication will be of help to researchers dealing with problems related to the culture of dialogue, human dignity and respect for their rights to the free practice of religious beliefs and religious freedom.

Keywords: religious freedom; dialogue; culture; Professor Eugeniusz Sakowicz

Abstrakt: Problem badawczy monografii koncentruje się wokół zagadnienia wolności religijnej w kontekście kultury dialogu na płaszczyźnie społecznej, politycznej, religijnej i etycznej. Wnioski wynikające z przeprowadzonych i opublikowanych badań sprowadzają się do stwierdzenia, iż wolność religijną można przede wszystkim zapewnić i respektować dzięki prowadzonemu dialogowi w różnych przestrzeniach i płaszczyznach: religijnych, społecznych, kulturowych. Publikacja będzie służyła pomocą badaczom zajmującym się problemami związanymi z kulturą dialogu, godnością człowieka i respektowaniem jego praw do swobodnego praktykowania przekonań religijnych i wolności religijnej.

Słowa kluczowe: wolność religijna; dialog; kultura; Profesor Eugeniusz Sakowicz

Recenzowana monografia zbiorowa jest przygotowana w formie Księgi Pamiątkowej dedykowanej Panu Profesorowi E. Sakowiczowi. Teologia i religie – dwie pasje Profesora, tak można określić jego naukowe zainteresowania i twórczość. Eugeniusz Sakowicz jest znany ze swoich rozległych zainteresowań w dziedzinie teologii, religioznawstwa i dialogu międzyreli-

gijnego. Profesor Sakowicz to teolog i religioznawca wyczulony na problemy współczesnego świata i społeczeństwa, zaangażowany w proces rozumienia i promowania dialogu pomiędzy różnymi tradycjami religijnymi.

W obliczu różnorodnych współczesnych kryzysów kryzys spotkania wydaje się być bardzo nabrzmiałym problemem społecznym. Ten kryzys kreuje kolejne: w domenie rozmowy i dialogu. Współczesność niestety zaciera pamięć myśli takich wybitnych ludzi nauki, czołowych personalistów z przełomu XIX i XX w., jak Martin Buber, Emmanuel Lévinas czy Gabriel Marcel. Jako reprezentanci filozofii dialogu zwracali uwagę, że człowiek jest przede wszystkim istotą skierowaną ku drugiemu, jest istotą dialogiczną – zatem może uważnie słuchać i powinien rozsądnie się wypowiadać. Otwarcie się na drugiego człowieka dzieje się przez dialog. Tylko w dynamice dialogu człowiek tak naprawdę może realizować się i rozwijać.

Wobec dewaluacji wartości spotkania i dialogu Profesor Sakowicz przypomina tę fundamentalną prawdę: rozwijamy się, gdy potrafimy wejść w dialog z drugim człowiekiem. W praktyce przez wiele lat prowadził dialog z osobistościami życia Kościoła, kultury i społeczności akademickiej. Nie lękał się poruszać trudnych zagadnień. Jego dorobek naukowy dokumentuje różne, ważne poglądy, analizy i własne wnioski dotyczące istotnych problemów współczesnego Kościoła i cywilizacji w kluczu spotkania i dialogu kultur.

Autorzy tekstów w recenzowanej publikacji poświęconej Profesorowi w szerokim strumieniu zagadnień kontynuują i rozwijają te wątki, którymi zajmował się E. Sakowicz. Oryginalność tematyki podjętych przez nich badań polega przede wszystkim na dostrzeganiu nowych przestrzeni dialogu i możliwości podejmowania go w różnych kulturowych i religijnych kontekstach. Zbiór tekstów w Księdze Pamiątkowej dla Profesora E. Sakowicza ma na celu wyartykułowanie prawdy, iż wolność religijną można przede wszystkim zapewnić i respektować dzięki prowadzonemu dialogowi w różnych przestrzeniach i płaszczyznach: religijnych, społecznych, kulturowych. Z pewnością publikacja będzie służyła pomocą badaczom zajmującym się problemami związanymi z kulturą dialogu, godnością człowieka i respektowaniem jego praw do swobodnego praktykowania przekonań religijnych i wolności religijnej.

Opracowania sięgają korzeniami do teologicznych podstaw dialogu międzyreligijnego, dotyczą nauczania Kościoła w perspektywie komparatystyki religii, współczesnej eklezjologii i pedagogiki religii. Te wszystkie wątki badawcze mają związek z koncepcją wolności religijnej jako modelu, któremu nie można odmawiać prawa swobodnego istnienia w przestrzeni publicznej. Autorzy poszczególnych artykułów badają różne wątki życia społecznego i religijnego w kluczu dialogu w perspektywie teologicznej, duchowej, socjal-

nej czy moralnej. Problem badawczy poszczególnych artykułów dotyczy różnych aspektów podstaw wolności religijnej, takich jak motywacje, działania, wpływ na inne kierunki czy kontekst historyczny. Autorzy tekstów stosują różne metody badawcze, dzięki którym udaje im się połączyć różne konteksty badanych rzeczywistości w spójną całość.

Artykuły można podzielić na kilka bloków zagadnień, które razem tworzą pewną wizję rzeczywistości skupionej wokół religijnej wolności w kluczu spotkania kultur i dialogu.

W nurcie dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego mieszczą się teksty: Safia Al-Shameri (Uniwersytet Warszawski): *Colors: Their symbolism and significance in the Quran* oraz Radosław Broniek OP (Kolegium Filozoficzno-Teologiczne Polskiej Prowincji Dominikanów): *Ludzka egzystencja jako inicjacja. Wtajemniczenie religijne według Mircei Eliadego*; Bogdan Giemza SDS (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu): *Mysł społeczna papieża Franciszka. „Nie” dla kultury odrzucenia, „tak” dla kultury spotkania*; Jacek Jan Pawlik SVD (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski): *Spoleczna funkcja rytuału na przykładzie Afryki*; Paweł Szuppe (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego): *Dialog międzyreligijny*; Piotr Stawiński (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej): *Radość życia i majestat śmierci purytańskich kolonistów Nowej Anglii*.

Blok teologicznych źródeł i podstaw w artykułowaniu prawa do wolności religijnej to kolejne teksty: ks. Bogdan Biela (Uniwersytet Śląski): *Posługi w Kościele w świetle najnowszych dokumentów Magisterium Ecclesiae – aspekt pastoralny*; ks. Józef Grzywaczewski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego): *Kardynał Julian Cesarini i jego rola na Soborze w Ferrarze i we Florencji według Sylwestra Syropoulosa*; Emanuele Lacca (University of South Bohemia): *Make human beings free through labour and work. Rethinking Edith Stein, John Paul II and Benedict XVI*; abp Jerzy (Pańkowski) (Chrześcijańska Akademia Teologiczna): *„Metanoias epangelma”. Wybrane aspekty monastycyzmu wschodniego*; Katarzyna Parzych-Blakiewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski): *Przywództwo w Kościele w perspektywie profilu świętości kard. Stanisława Hozjusza*.

W końcu teksty dotyczące bezpośrednio problemu wolności religijnej: Paulina Jabłońska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego): *Wolność sumienia i wyznania w aktach prawa międzynarodowego oraz europejskiego*; Paulina Jabłońska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego): *Władza rodzicielska a wolność religijna dziecka w świetle prawa kanonicznego*; Wojciech Kluj OMI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego): *Brak wolności religijnej w Tadżykistanie w świetle portalu „Forum 18”*; Jarosław Różański OMI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego): *Prawo natu-*

ralne i Dekalog podstawą wolności religijnej w myśli Pawła Włodkowica; Paweł Sokołowski (Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie, Oddziałowe Biuro Badań Historycznych): *Wybrane okoliczności śmierci Polaków w tomie 1. Dokumentów zbrodni wołyńskiej*; Paulina Jabłońska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), Jacek Górka (Jordan University College in Morogoro): *Wolność religijna a prawa mniejszości*. Jako że publikacja jest poświęcona działalności i twórczości naukowej Profesora Sakowicza, znajduje się także w niej wykaz jego naukowych publikacji: Paweł Szuppe, *Bibliografia prof. dr. hab. Eugeniusza Sakowicza*.

Autorzy poszczególnych artykułów sięgnęli do najważniejszych źródeł problemu i wielowątkowej literatury przedmiotu. Źródła jak i literatura przedmiotu mają wymiar interdyscyplinarny zakresu teologii, filozofii religioznawstwa nauk prawnych i społecznych. W recenzowanej monografii można wyodrębnić kilka metod; na tle tych klasycznych, takich jak analizy i syntezy, wyróżnia się metoda historyczna z uwzględnieniem opisu przypadków. Niektórzy autorzy stosują metodę heurystyczną, odkrywając i porządkując poszczególne fakty związane z zachowywaniem i łamaniem prawa do wolności religijnej.

Kultura dialogu bazującego na rzetelnym studium myśli filozoficznej i teologicznej oraz zakorzenionego w przestrzeni szacunku do niechrześcijańskich religii jest kluczem do właściwego rozumienia prawa do wolności religijnej we współczesnym świecie. Uporządkowane w bloki zagadnień teksty poszczególnych autorów tworzą spójny obraz koncepcji wolności religijnej, udokumentowanej w toku rzetelnych badań nad tym fenomenem zajmującym ważne miejsce w przestrzeni społecznej. Praca E. Sakowicza doskonale ucieleśnia tę zasadę, promując głębokie, pełne szacunku zaangażowanie w różne perspektywy religijne. To fascynujące, jak takie podejście może wspierać wzajemne zrozumienie i współlistnienie w naszych, coraz bardziej pluralistycznych społeczeństwach.

Dialog na płaszczyźnie spotkania kultur i między religiami intensyfikuje obronę praw do wolności religijnej i stanowi ważne wyzwanie, które wymaga współpracy na wielu poziomach. Należy dążyć do uświadamiania i rozumienia w społeczeństwie, czym jest narzędzie dialogu w optyce wolności religijnej i jakie prawa ją chronią. Publikacja ta wpisuje się w szeroki nurt edukacji w tym temacie. Stąd ważne jest wskazanie na różne formy dialogu. W tym celu można organizować kampanie społeczne, aby zwiększyć świadomość w tej kwestii. Zatem wykorzystać media społecznościowe, spotkania publiczne, sympozja, konferencje itp. Recenzowana publikacja może wpisać się w te kierunki konkretnego działania.

Dzięki publikowanej monografii poszerza się krąg zebranej dokumentacji akcentującej rolę dialogu i postaw, które on kreuje w dzisiejszym świecie. Publikacja może być inspiracją do opracowania odpowiednich mechanizmów dialogu w szerokim kontekście społeczno-politycznym. W tym kierunku można podjąć konkretne badania. Warto zbadać, jak dialog może wpływać na globalny pokój i harmonię poprzez respektowanie praw religijnych społeczeństw i jednostek. Na pewno badania nad kulturą dialogu mają ogromny potencjał i stanowią wyzwanie dla wielu naukowych środowisk.

Piotr Piasecki OMI – prof. UAM dr hab., pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału Teologicznego UAM, autor siedmiu monografii oraz kilkudziesięciu prac z zakresu duchowości chrześcijańskiej i misjologii, redaktor naczelny „Annales Missiologici Posnanienses”, piotr.piasecki@amu.edu.pl